د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب د پراختيا او د ښوونکو د روزنې معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رياست

هنر

A R T

نهم ټولگی

۱۳۹۶ هـ . ش

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري،
په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په کلکه منع ده.
له سرغړوونکو سره قانوني چلند کيږي.

moe.curriculum@gmail.com

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي
پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهني وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو

د روزنې معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي

کتابونو د تالیف لوی ریاست

هنـــــــــر

ART

نهم ټولګی

د چاپ کال ۱۳۹۶ هـــ . ش.

مؤلفان:
سیدانور میچنخیل دهنرونو د دیپارتمنت علمي غړی
د سرمؤلف مرستیال محمد غالب الله یار د هنرونو د دیپارتمنت آمر
علمی او مسلکي ایډیټ:
سید انورمیچن خیل دهنرونو د دیپارتمنت علمي غړی
د ژبې ایډیټ:
مؤلف محمد سهراب دیدار
د ایډت مسلکي کمیټه:
پوهنمل عبدالحی فرحمند د هنرونو د پوهنځی استاد
د پوهنې وزارت:
غلام محمد راهی د هنر د مضمون ښوونکي
عاطفه شبنم عارفي د هنردمضمون ښوونکي

دیني، سیاسي او فرهنګي کمیټه:
- مولوي عبدالصبور عربي
- دکتور محمد یوسف نیازی
- حبیب الله راحل د تعلیمي نصاب د پراختیا په ریاست کې د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمېټه:
_ دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو د روزنې معین.
_ دکتور شېرعلي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې رئیس.
_ دکتور محمد یوسف نیازی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست سرپرست.

طرح او ډیزاین: رحمت الله غفاري
د چاپ د سمون چارې: محمدکبیر حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئیس

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

د لوی خدای ﷻ ډیر شکر دی چې انسان یې په احسن تقویم پیدا او هغه ته یې د خبرو کولو توان ورکړ او د علم او فکر پر ګاڼه یې سمبال کړ. ډیر درود دې وي د اسلام په ګران پیغمبر حضرت محمد مصطفیﷺ چې د انسانیت ستر ښوونکی دی او د رحمت، لارښوونې او روښنایې پیغام راوړونکی.

ښوونه او روزنه په هره ټولنه کې د بدلون او پراختیا بنسټ دی. د ښوونې او روزنې اصلي موخه د انسان د بالقوه ځواکونو فعالول او د هغه د پټو استعدادونو غوړول دي.

درسي کتاب د ښوونې او روزنې په بهیر کې یو مهم رکن بلل کیږي چې له نوو علمي بدلونونو او پرمختګونو سره اوږه په اوږه د ټولنې له اړتیاوو سره سم تالیف کیږي. درسي کتابونه باید د منځپانګې له مخې خورا بډای وي چې وکړای شي د علومو له نوو لاسته راوړنو سره مل دیني او اخلاقي زده کړې د نوو میتودونو له لارې زده کوونکو ته ولیږدوي.

دغه کتاب چې اوس ستاسو په واک کې دی، د همدغو پورته ځانګړنو پر بنسټ چمتو او تالیف شوی دی. د پوهنې وزارت تل زیار باسي چې په هیواد کې تعلیمي نصاب او درسي کتابونه د اسلامي ښوونې او روزنې او د ملي هویت د ساتلو پر بنسټ جوړ او له علمي معیارونو، نوو روزنیزو میتودونو او د نړۍ له علمي پرمختګونو سره سم چمتو کړي.

د زده کوونکو استعدادونه په ټولو اخلاقي او علمي خواوو کې وغوړیږي او په هغوی کې د تفکر او نوښت توان او د پلټنې حس پیاوړی کړي. د خبرو اترو او پیرزوینې د فرهنګ دودول، د هیواد پالنې او د مینې او محبت د حس پیاوړی کول، ښښنه او پیوستون د پوهنې د وزارت نورې غوښتنې دي چې ښایي د لوست په کتابونو کې ورته پام وشي.

درسي کتابونه د ښه او مسلکي ښوونکي له درلودو پرته نشي کولای ټاکل شوي موخې ترلاسه کړي. ښوونکی د ښوونې او روزنې یو مهم جزء او د ښوونې او روزنې د پروګرامونو پلي کوونکی دی. د هیواد له ژمنو او زړه سواندو ښوونکو څخه، چې د تورتم او ناپوهۍ په وړاندې یې هڅه او هاند خپله دنده ګرځولې، دوستانه هیله لرم د تعلیمي نصاب په دقیق او مخلصانه تطبیق کې د هیواد ماشومان، نجونې او تنکي ځوانان د پوهې، اخلاقو او معنویت لوړو څوکو ته ورسوي.

د هیواد د زده کړې د نظام برۍ د خلکو له جدي مرستو پرته امکان نه لري. له دې امله له ټولو قشرونو او د ملت له شریفو خلکو، په تیره بیا له کورنیو او د زده کوونکو له درنو اولیاوو څخه هیله لرم چې د معارف د موخو د لاسته راوړو په برخه کې له هیڅ ډول مرستې څخه ډډه ونه کړي. دغه راز له ټولو لیکوالو، پوهانو، د ښوونې او روزنې له ماهرینو او د زده کوونکو له محترمو اولیاوو څخه هیله کیږي چې په خپلو رغنده نظرونو، وړاندیزونو او نیوکو د درسي کتابونو په لاښه والي کې د پوهنې له وزارت سره مرسته وکړي.

لازمه بولم له ټولو ښاغلو مؤلفانو، د پوهنې وزارت له اداري او فني کارکوونکو او له ملي او نړیوالو بنسټونو څخه، چې د دغه کتاب په چمتو کولو، چاپولو او ویش کې یې زیار ایستلی او مرسته یې کړې، مننه وکړم.

په پای کې له لوی خدای ﷻ څخه غواړم چې په خپله بې پایه مهربانۍ له موږ سره د پوهنې د سپیځلو ارمانونو په لاسته راوړلو کې مرسته وکړي. انه سمیع قریب مجیب.

د پوهنې وزیر

دوکتور اسدالله حنیف بلخي

لړلیک

	سرلیک	مخ
١	په رنګه خېو انځورګري	١
٢	د (معاصر) افغانستان د هنر تاریخ	٣
٣	په مصنوعي موادو ټاپه کول	٧
٤	په ختو کې شبکه جوړونه	٩
٥	د لویدیځ هنر	١٣
٦	د کلیزې ډیزاین او نقاشي	١٧
٧	د لویدیځ معاصر هنر	٢١
٨	له بیکاره کاغذي قطیو لاسي کار جوړول	٢٥
٩	د هنري ډیزاینونو کاپي کول	٢٧
١٠	د افغانستان له هنري مؤسیسوسره آشنا کیدل	٢٩

	سرلیک	مخ

۱۱	له شعر څخه انځورګري	۳۱
۱۲	له کمپیوټر سره اشنا کیدل	۳۳
۱۳	د یوه ساده میناتور کاپي کول	۳۵
۱٤	د بېلو بېلو سکویېونو او ګل ګنډنو سره آشنا کیدل	۳۷
۱٥	د یوه ساده ګل ګنډنې جوړول	٤۱
۱٦	د افغاني هنرمندانو پیژندل	٤۳
۱۷	د قرآني آیتونو برجسته کول	٤٥
۱۸	په نقاشۍ کې د (Paint) له پروګرام استفاده	٤۷
۱۹	د افغانستان له ملي موزیمونو سره آشنا کیدل	٥۱

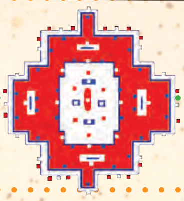

۱ لوست

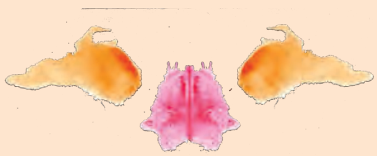

په رنګه خپو انځور ګري
ایا تر اوسه مو په رنګه خپو نقاشي کړې ده؟

له نقاشي کولو مخکې خپل کاغذ په خپله خوښه له مینځ څخه قات کړئ.
داسې هم کولی شئ چې کاغذ یو یا څو ځایه قات کړئ. بیا کاغذ بیرته خلاص کړئ او پر خپله خوښه رنګه خپې چې نه ډیرې ټینګې وي او نه اوبلنې د کاغذ پر یوه قات کیږدئ او بیرته یې قات کړئ او لږ څه فشار ورکړئ. کله چې کاغذ خلاص کړئ و به ګورئ چې د پخوانی خپې په شان یوه بله خپه د کاغذ په بل مخ پریوتې ده.
دا کار څو واره په لویو او وړو خپو د کاغذ په بیلو بیلو برخو تکرار کړئ چې د کاغذ د قات کیدو له امله رنګینې خپې منځ ته راشي. بیا لږ څه صبر وکړئ چې رنګ وچ شي. تر وچېدو وروسته رنګه خپې له هرې څخه وګورئ او په هغې کې بېل بېل شکلونه پیداکړئ.

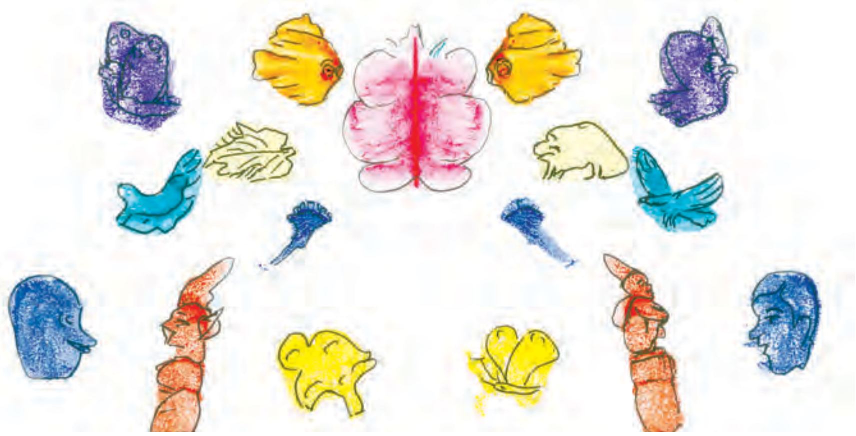

او بيايې د خپلې خوښې په انځورونو بشپړ کړئ.
هر څومره شکلونه چې په کې پيداکړئ ستاسې د برياليتوب نښه ده.

(۲ تصوير) د خپلې خوښې خپې د کاغذ پرمخ کيږدئ او هغه قات کړئ، ترڅو په بل مخ هم همغه خپه په کې رامينځته شي.

(۳ تصوير) له هرې خوا څخه رنګه خپې ته وګورئ او آشنا شکلونه په کې پيداکړئ.
رنګه خپې په آشنا شکلونو واړوئ.

تمرين

د رنګه خپو شکلونه چې په ناڅاپي ډول ايجاد شوي دي، بشپړکړئ.

۲ لوست

د معاصر افغانستان د هنر تاریخ

د اوسني او پخواني افغانستان په هنري آثاروکې کوم توپیرونه په ګوته کولی شئ؟

له هندوستان څخه د چاپ د ماشین په راوړلو او د ((ماشین خانې)) (مطبعې) له تأسیس څخه وروسته په کابل کې، د کتابونو، ادبي او تاریخي او نورو رسالو د چاپولو کار پیل شو. د افغانستان لومړنۍ جریده ((شمس النهار)) په ۱۲۵۲ هـ ش کال کې نشر شوه. د مشروطه غوښتونکو د غورځنګ په وخت کې د افغانستان د خلکو په تاریخ، فرهنګ، ادب کړو وړو کې لوی بدلونونه څرګند شول چې د هغو له جملې څخه د نویو ښوونځیو تأسیس، د سرا ج الاخبار د جریدې نشریدل، د دار التالیف تأسیس، د حبیبې ښوونځي تأسیس، د چاپ ډبرینه خونه، د تورو او زنګوګرافي او د درسي کتابونو تألیف د دې سبب شو چې د نوي نسل روښان فکران وروزل شي. ددې بدلون په اوږدو کې د لویدیځې

(۱ ـ تصویر) نوې د چاپ خونه

(۲ تصویر)

(۳ تصویر)

نړۍ له تخنیکي پرمختګ او د نړۍ له آزادي غوښتونکو بدلونونو سره اړیکې ټینګې شوې. د دموکراسۍ په لسیزه کې د افغانستان په معاصر تاریخ کې د استعدادونو د غوړېدو او د علمي او فرهنګي فعالیتونو د سرته رسولو زمینه برابره شوه. په دې لسیزه کې ادیبانو، څېړونکو او عالمانو خپل آثار د پوهې او هنر نړۍ ته وړاندې کړل. په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې د صنایعو ښوونځی تأسیس شودا لومړنی هنري ښوونځی و چې (نقاشي، مجسمه جوړونه، معماري او ...) څانګې یې درلودې چې دا د نویو هنرونو د رامنځ ته کېدو پیل و. په دې مرکزونو کې د هنرمندانو روزنې دې ته لاره پرانیستله چې د نوی ټولنې له غوښتنو سره سم ګرافیک، تیاتر او موسیقي ته پراختیا ورکړل شي. په دې مرکزونو کې د فارغانو له خوا د کتابونو د تألیف، د هنر په بېلو بېلو څانګو کې د ډول ډول هنري آثارو فعالیت پیل شو. د دې هنرمندانو هنراو هغه هنر ونه چې پخوا په افغانستان کې موجود وو، د هېواد ضرورتونو ته ځواب ورکاوه. په نننۍ نړۍ کې د اړیکو نیول او اطلاعاتي رسنۍ ډېر ارزښت لري او بېلې بېلې رسنۍ، لکه: ورځپاڼه، مجله، رادیو، تلویزیون، انټرنټ د هنرمندانو د هنر د مختلفو څانګو په غاړه وو چې دا هنرمندان د ښکلو هنرونو په پوهنځي او د صنایعو په ښوونځي کې پر زده کړو او تحصیل بوخت دي، ترڅو هنري آثار طرحه او سرته ورسوي. د مثال په توګه: د ګرافیک د څانګې زده کوونکي زده کوي چې په څه ډول نښانونه طراحي کړي او د مختلفو ورځو له پاره پوسترونه جوړ کړي د ادارو، مؤسسو او شرکتونو لپاره پاکټونه او نښانونه جوړکړي، مجلې او ورځپاڼې څه ډول طراحي کړي، د کتابونو پوښونه څه ډول انځور کړي او د فابریکو د محصولاتو لپاره څه ډول کارتنونه ډیزاین کړي.

هغه کسان چې د تیاتر په څانګه کې تحصیل کوي، په مرکز او ولایتونو کې د تمثیل په چارو بوخت دي او یا په تلویزیونو کې تمثلي پارچې وړاندې کوي. ټوکې او فکاهي، هنري ټوټې او له تلویزیون څخه د هغې وړاندې کول د معاصرې دورې له ځانګړتیاوو څخه دي. ځینې هنرمندان د کاریکاتور یا طنزي تصویرونو د انځورونو فعالیت ترسره کوي او د مجلو او د ورځپاڼو لپاره انتقادي تصویرونه انځوروي.

دا فعالیتونه په ځانګړې توګه په بېلوبېلو مذهبي، اقتصادي، اجتماعي او سیاسي برخو کې زیات ارزښت پیداکوي. په شلمه پیړۍ کې په واقعي شکل د نړۍ په ټکنالوژۍ، اړیکو نیولو، په نوې ښوونه او روزنه او پوهنځیو کې زیات بدلونونه را منځ ته شوي دي. نوی اړتیاوې یې را پیداکړې دي. په معاصر ژوند کې دا فعالیتونه له هنر سره نیږدې اړیکې لري او یا د هنري څانګو له خوا وړاندې کیږي.

د بېلو بېلو څانګو هنرمندانو، لکه: د معماري، نقاشي، ګرافیک، تیاتر او موسیقی هنرمندانو په نوي دوران کې د ښارونو څېرو ته بدلون ورکړی دی او د انسانانو په ژوندانه کې ډېر بدلونونه راغلي دي.

(٤ ـ تصویر) په روغني رنګونو
د یوې کوڅې تصویر

(٥ـ تصویر) د معاصرې
نقاشي نمونه په مزارشریف
کې د سخي صاحب زیارت

په ننیو وختونو کې یو تلویزیوني تبلیغ او ډیزاین په اقتصادي چارو کې زیات ارزښت لري او هغه هنرمندان چې دا دنده پر غاړه لري، باید د کارکولو او د طرحو د وړاندې کولو د بېلو بېلو طریقو زده کړه وکړي. سربېره پردې د هنر ځینې څانگې، لکه: نقاشي، گرافیک، کاریکاتور او سینما نړیواله جنبه لري چې د دې څانگو دهنري آثارو وړاندې کوونکي په نړیوالو سیالیو کې په فرهنگي او هنري چارو بوخت دي. له دې امله ده چې د نوي افغانستان ډېر هنرمندان په نورو هیوادونو کې په هنري فعالیتونو بوخت دي، ځکه چې هنر پوله او سرحد نه پېژني او د انسانانو په روح باندې خپل تاثیر پرېږدي. د افغانستان معاصر هنرمندان هڅه کوي چې د افغاني هنر او هنرمندانو په پېژندنه سربېره نړیوال معاصر هنرته لاره پیداکړي. او خپل هنر او فرهنگ په همدې چوکاټ کې بیان کړي.

(٦ تصویر) د کتاب په وزرو دگرافیک طرحه

تمرین:

۱ـ له کوم معاصر هنر سره مینه لرئ؟

۲ـ هغه پوسترونه چې په جادوکې یې وینئ، په څېر سره وگورئ؟ هغه په کومو طریقو خپل پیام خلکوته لیږدوي؟

۳ـ د کومو ادارو او مؤسساتو نښانونه پېژنئ؟ آیا تر اوسه مو د بانکونو نښانونوته پاملرنه کړې ده؟

٤ـ د تلویزیون د پروگرامونو په طراحی کې کوم هنرمندان برخه لري؟ د کالیو په طراحی، دیکور، رڼا اچونه، د موسیقي په انتخاب، لارښودنه او ... پروگرامونو ته پاملرنه وکړئ.

۵ ـ د کاریکاتور د طراحی موخه څه ده؟

۳ لوست

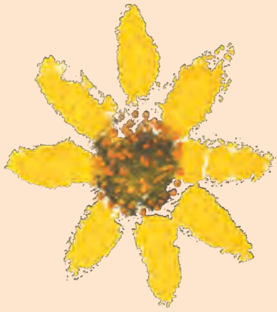

په مصنوعي موادو ټاپه کول

په باطله موادو کوم کارونه سرته رسولی شئ؟

ستاسي په شاوخواکې داسې مواد وجود لري چې د استفادې وړ نه دي او کولی شو چې د ټاپه کولو لپاره ترې ګټه واخلو. خپلې شاوخواته ښه وګورئ هغه مصنوعي مواد چې د ټاپه کولو وړتیا لري، را ټول کړئ، لکه: بیکاره تنې، الپن، کرېږ ستنې، سرپوښ، د غاښو د کریم تیوپ، د اورلګیت خالي قطی او ... او همدارنګه کولی شئ چې د اوسپنیزو لویو او وړو سکو لکه (یوه افغانیګي، ۲ افغانیګي، ۵ افغانیګي) څخه ټاپه جوړه کړئ. د د اسفنج

(۲ـ تصویر) ټاپې په اشنا شکل بدلې شوي دی

(۱ تصویر) په مختلفو طبیعي موادو ټاپه کول

(۳- تصویر) د ښکلو طرحو لپاره له مصنوعي مواد څخه ګټه اخیستنه.

(٤ تصویر) له مصنوعي موادو څخه د نقاشی تکمیل شکل

له ټوټــو، د کاغذ له وړوکې ټوټې او له پلاســتیکي کڅوړو څخه په ټاپه کولو کې ګټه اخیســتل کیږي. له دې موادو څخه په عادي او یا پلاس ټینګ شوي حالت کې کار اخیستل کیږي. هغه په بیلــو بیلو رنګونو ککــړ کړئ او په یوه سپین کاغذ یې ولګوئ، بیا په ډیر ځیر ســره ورته وګورئ، وروسته د خطو په مرسته نوي شکلونه ترې جوړ کړئ.

تمرین:

۱ـ آیــا د څــو ډیزاینونو له یوځای کیدو څخه بېل بېل شــکلونه جوړولی شــئ؟ او د ټاپې په منځ کې نوی ارتباط منځ ته راوړی شئ؟

۲ـ له ټاپو څخه په ګټه اخیستنه په خپله خوښه انځور وکاږئ.

۴ لوست

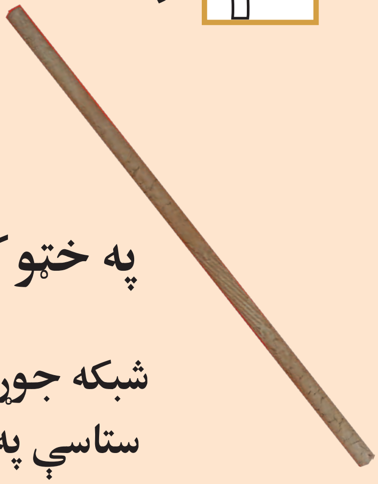

په خټو کې شبکه جوړونه:

شبکه جوړونه مو په کوم ځای کې لیدلې ده؟
ستاسې په فکر ولې خلک شبکه جوړوي؟

له اسلامي ډیزاینونو څخه په الهام اخیستلو چې له هغې سره آشناشوي یاست، د خپلې خوښې له ډیزاین څخه یوه شبکه جوړه کړئ. ددې کار لپاره مناسبه اندازه کاغذ چې د یوې تختې کاغذ $\frac{۱}{۴}$ برخه ده.

(۱ ـ تصویر) له خټې څخه تیار شوي ده.

دخټو یوه صفحه د یوه سانتي متر په پنډوالي جوړه کړئ چې ستاسې له ډیزاین سره برابره وي. د هغې د تیارولو لپاره لومړی د خټو صفحه، په لاسو هواره کړئ، وروسته یې د اش گز یا پر یو بل شي باندې شویه (هواره)

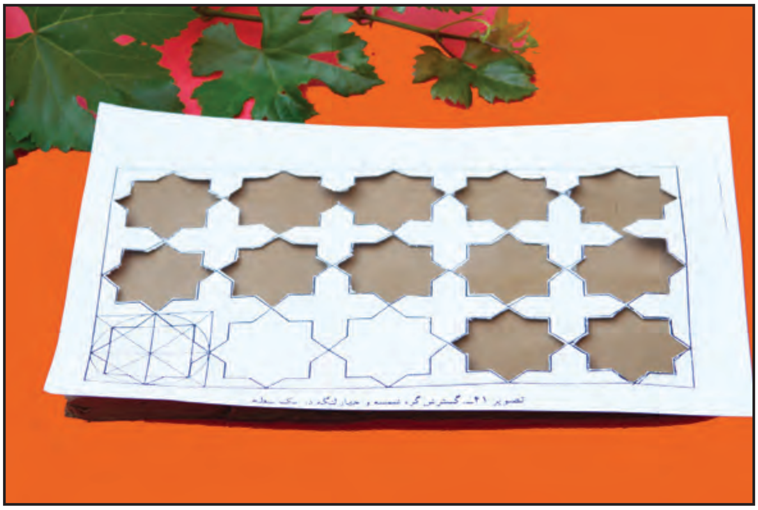

(۲ ـ تصویر) د ختې په صفحه باندې په کاغذ کې ډیزاین کینښودل کیږي.

کرئ. د ختې صفحې له تیاریدو څخه وروسته، په کاغذ کې انځور شوی ډیزاین د هغې پر مخ کیږدئ او د خطونو په سر داسې خطونه وباسئ چې په ختې یې نښانې پاتې شي. په لازمو وسیلو په ختې باندې کوم خطونه چې پیداشوي دي، د یوې پلاستیکي چاړې په واسطه ژور کړئ او اضافي ختې ترې پورته کړئ. په اخیر کې یې د لاس

(۳ ـ تصویر) ډیزاین د ختې صفحې ته انتقال شوی دی او د کارولو وړ دی.

په واسطه ښویه (هواره) کړئ. تر وچیدو وروسته شبکه شوې صفحه په داسې رنگو ورنگوئ چې ښکلا یې لازیاته شي.

(٤ ـ تصویر) د ختې اضافه برخې د ختو له صفحې څخه وباسئ.

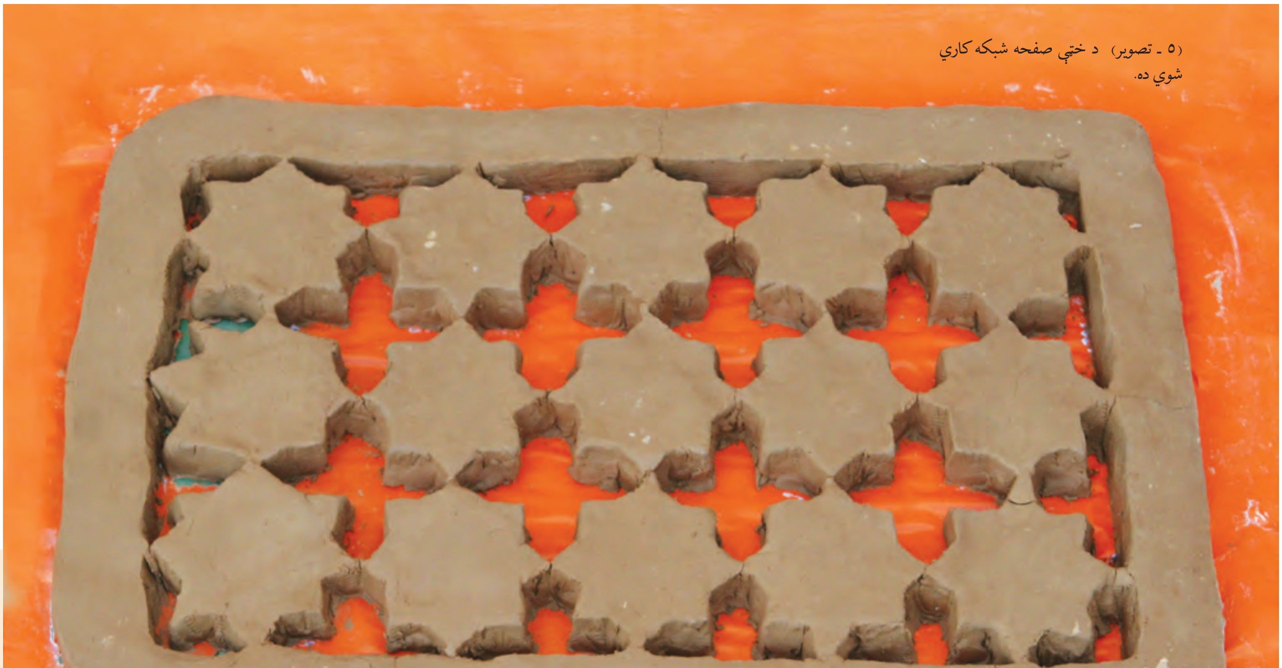

(٥ ـ تصویر) د ختې صفحه شبکه کاري شوي ده.

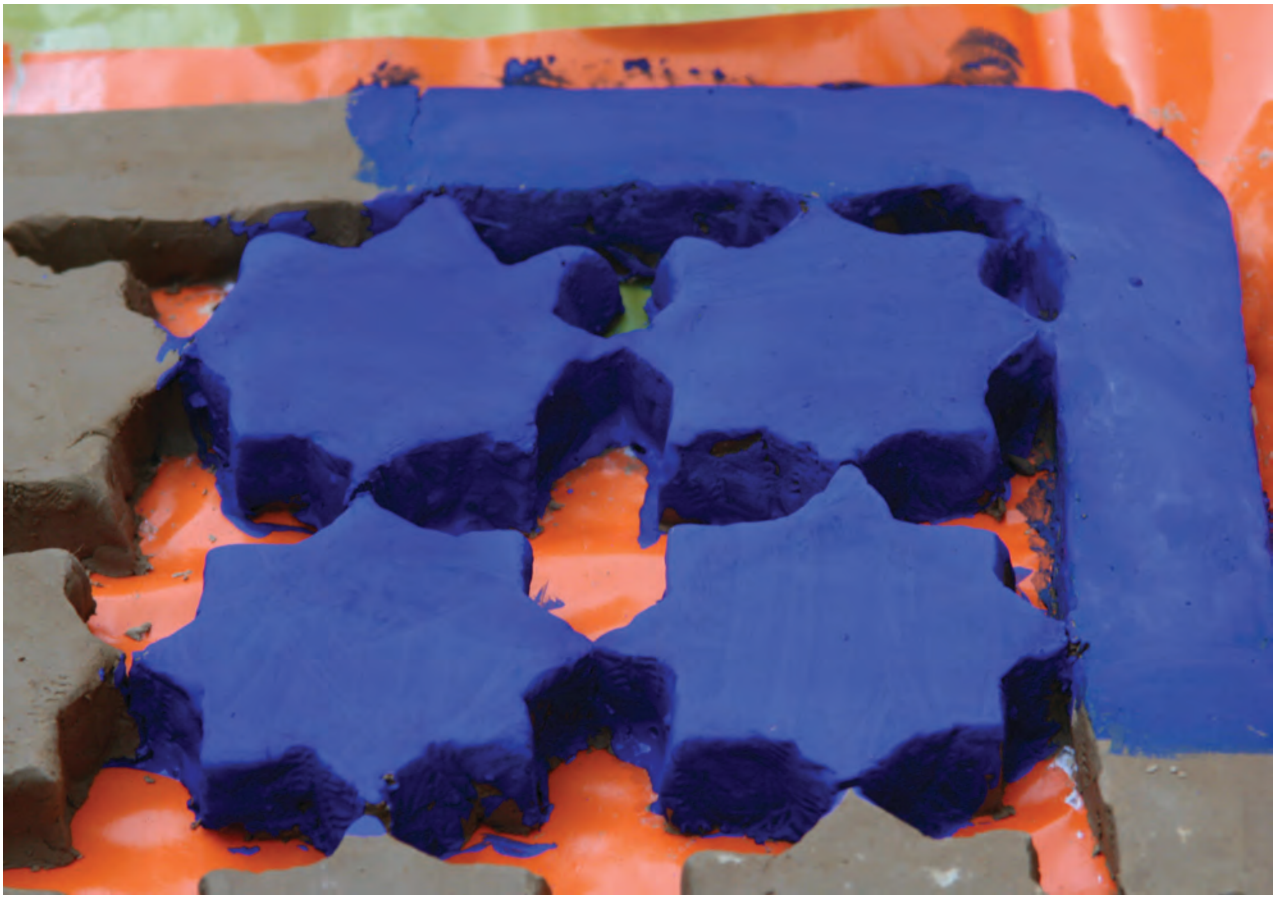

(٦ ـ تصویر) شبکه شوې صفحه رنګه کړئ
ترڅو ښکلې شي.

تمرين:

د شبکې جوړولو لپاره نور کوم مواد مناسب دي؟ هغه پیدا کړئ او د شبکې جوړونې یوه نمونه جوړه کړئ.

۵ لوست

د لویدیځ هنر

آیا پوهیږئ چې د معاصر هنر ریښې په کومو دورو پورې اړه لري؟

(۱ ـ تصویر) د ((سان پیترو)) کلیسا د میکانژ اثرایتالیا روم ۱۵٦۹ م

(۲ ـ تصویر) اخیرنی مابنام دایوه د یوالي نقاشي ده چې د ((لئوناردو داوینچي)) اثر دی د صومعي پر دیوال (د راهبانو د ژوند کولو ځای) ((سانتا ماریا دله مراتسیه)) د أیتالیا په میلان کې ۱٤۹۸ـ۱٤۹۵ م

رنسانس په لغت کې (بیازیږیدنې) ته وایي. داسې ویل کیږي چې ایتالیایي هنرمندانو د یونان هنري او لرغوني روم ادبي او هنري طریقو او روښونو ته مخه وکړه. له همدې امله ددې دورې نقاشۍ او مجسمې جوړونې طبیعت ته ورته والی لري. په دې دوره کې ډیر مهم هنرمندان، لکه ((داوینچي))، ((میکل آنژ)) او ((رافایل)) دي.

۱، ۲، ۳ او ٤ تصویرونو ته پاملرنه وکړئ.

په دې دوره کې د انسان د بدن طبيعي تناسبانو، تـون (د رنګ درجه يا تيزوالـی او تت والی) (سـيوری او روښـنايي) رياضي، هندسـي او پرسپکتيو (لرې او نيږدې) په نقاشۍ، مجسمه او معمارۍ کې زيات ارزښـت درلود. انسـان او د هغـو د ښـو ښـودنه ددې دورې له هنري کارو څخـه وه. دا هنـري ښـې او حالتونـه له ايټاليـا څخـه ټولې اروپـا ته وغزيـدل. د بيلو بيلو هنري څانګـو هنرمندانو تر ۱۷ ميلادي پيړۍ پورې د رنسـانس له دورې څخه تقليد کاوه، تر هغې وروسته د ((باروک)) هنرمندانو لکه ((رامبراند)) په نقاشۍ کې نوې طريقې په ځانګـړې ډول له نور اوسـيوری څخه په ګټه اخيسـتلو کار پيـل کـړ. ۵ تصوير تـه وګورئ

(۳ ـ تصوير) د (سسـتينی) د کليت په چت نقاشـۍ د (ميلانژ) آثر واتيکان روم ايټاليا ديوالي نقاشۍ(۱۵۰۸ تر ۱۰۱۲ پورې.)

(٤ ـ تصوير) د ((د آتن مدرسه)) د ((رافايل)) آثر پـه واتيـکان، روم، ايتاليـا کې ۱۵۰۹ ـ ۱۵۱۱ ميلادي

(۵ ـ تصویر) پخپله د نقاش څیره د ((رامبراند))
اثر ۱۶۵۹ ـ ۱۶۶۰ د باروک هنر

په ۱۸ میلادي پیړۍ کې هنرمندانو شاعرانه خیالاتو، لیدنو، عواطفو او احساساتو ته مخه وکړه او پاروونکي رنګونه او طراحۍ یې انځور کړي او رومانتیزم یې منځ ته راوړ. دررومانتیزم مشهور نقاشان ((دولاکروا)) او ((ژایکو)) نومونه د یادولو وړ دي. ٦ تصویر ته وګورئ.

وروسته د اکاډویمي استادان، لکه: ((انګر)) او ((داوید)) د دویم ځل لپاره د رنسانس دورې ته را وګرځېدل او په هنري موضوعاتو کې یې له (پخوانیو) طریقو څخه پیروي وکړه او نوی کلاسیزم یې منځ ته راوړ. (۷او ۸ تصویر ته وګورئ.)

نور هنرمندان، لکه: ((میله)) او ((ګربه)) هغوی نوي طریقې او روښونه کارول او د رومانتیزم له شاعرانه خیالاتو او احساساتو څخه تیر شول او د هنر له اکاډمیکو اصولو څخه یې فاصله ونیوله. دوی په خپلو آثاروکې د خلکو د ربښتیني ژوندانه په انځورولو پیل وکړ. له دې امله د دوی د کار موضوع د کارګرانو ژوند، د کلیوالو ژوند او د ټیټې طبقې ټولنه وه او ریالیزم یې منځ ته راوړ.

تمرین:

(٦ ـ تصویر) د امپراتوري د یوه ((سپور افسر))
تابلو د ((ژریکو)) اثر ۱۸۱۵ م د رومانتیزم هنر

(٦ تصویر) د (هوارس د وروڼو) د نقاشی تابلو د (دارید)
آثر په ۱۷ ۸٤ م د کلاسیزم هنر.

(۷ تصویر) د وږو ټولوونکو نقاشي. د میلهٔ اثر ۱۸۷۵ م د ریالزم هنر

۱ ـ ددې درس د نقاشي اثار سره مقایسه کړئ.

۲ـ ددې درس په تصویرونو کې کوم توپیرونه وینئ؟

۶ لوست

د کليزې ډيزاين او نقاشي

تر اوسه مو څو ډوله کليزې ليدلي دي؟

ډيزاينــران څو ډوله کليزې، لکه: جيبي، ســرميزي، د يوالي او ... جوړوي ترڅــو خلــك له هغې څخه ګټه واخلي. دا کليــزې په يوه کال کې د ورځو، اونيو او مياشــتو تاريخ راښيي او د بېلو بېلو ډېرو ښکلو ډيزاينونو درلودونکې دي. ډيزاينران د کال د مياشتو او فصلونو اړوند ښکلو تصويرونو، ډيزاينونو او نقاشي شوي انځورونو څخه ګټه اخلي.

(۱ تصوير) د لمر د سترګې تودوخه څه ډول په نقاشۍ کې ښودلی شئ.

(۲ ـ تصوير) په منې کې د ونو پاڼې کوم رنګونه غوره کوي.

کومې موضوعګانې تاسې د پسرلي او اوړي په فکر کې اچوي؟ کومې میوې تاسې ته منی دریه یادوي؟ د ژمي کومې منظرې ستاسې په خیال کې ګرځي؟ تاسې یوه کلیزه یا جنتري څه ډول ډیزاین کوئ؟

په دې اړه کوم فکر چې ستاسې په خیال کې ګرځي، هغه په پام کې ونیسئ او بیایې ډیزاین او انځور کړئ. ستاسې کلیزه په څلورو فصلو ویشل کېږي او دولس بېلې بېلې میاشتې لري.

(۳ ـ تصویر) په اسکاندیناوي کې د کلیزې یوه پاڼه

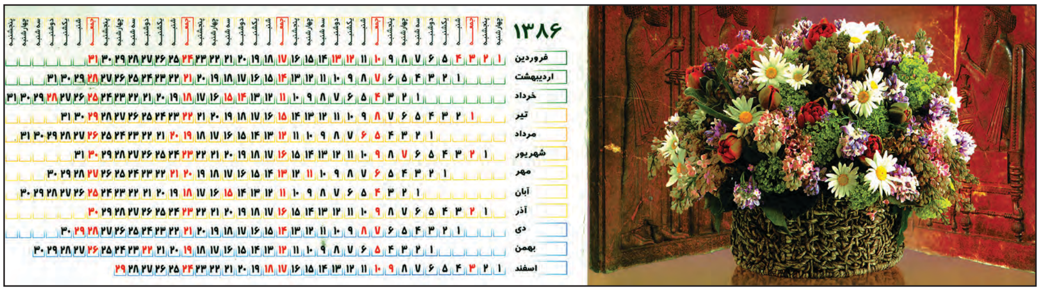

(٤ ـ تصویر) په ایران کې د یوې کلیزې یوه برخه ډیزاین شوې ده.

د یوه کال د ښودلو لپاره له کومو تقسیم بندیو څخه ګټه اخلئ؟ کوښښ وکړئ چې د هر فصل او دولس ګونو میاشتو لپاره هغه تصویرونه، ډیزاینونه او نقاشي پیداکړئ چې د هغوی بیانونکي وي.

(٥ ـ تصویر) په امریکا کې ډیزاین شوې کلیزه

(٦ ـ تصویر) په ایران کې ډیزاین شوې کلیزه

طبیعي منظرې د کال په مختلفو فصلونو کې څه توپیرونه لري؟

(۷ ـ تصویر) په چین کې ډیزاین شوې کلیزه

تمرین:

۱ ـ یوه دیوالي کلیزه ډیزاین کړئ او هغه په رنګه انځورونو ښکلي کړئ.

۲ ـ څلور کسیزې ډلې جوړې کړئ. د هرې ډلې غړي دې د کلیزې په لیکنو او رسامۍ باندې سره خبرې او مشورې وکړي او تصمیم دې ونیسي. وروسته دې د ډلې هر غړی په یوه پاڼه کاغذ کې د کلیزې یوفصل جوړ کړي. کاغذونه سره وصل کړئ. جنتري یا کلیزه ترې جوړېږي.

۷ لوست

د غرب معاصر هنر

د شلمې پیړۍ په هنرونو پوهیږئ؟

په ۱۹ میلادي پیړۍ کې مُدرن نقاشي غورځنګ د امپرسیونیېم په نوم منځ ته راغئ. د فرانسـې ځوانونقاشـانو د هنري کارګاه (کارځای) څخه د باندې په نوي طریقه نوي موضوعګانې نقاشـي کړې. دې نقاشـانو په خپلو اثاروکې د نـور او رنګونـو پر یوبل باندې د اغیزې کار پیل کړ او ډیرې تورې سـیورې یې څنګ ته پریښـودې. دوې د نقاشـي لپاره د ورځې د هر مهال او په ډیره بیړه یې رنګه خپې (لکې) کیښودې، ترڅو نور، رنګ او موضوع په ځانګړو شیبو کې تمثیل کړي. لومړي تصویر ته وګورئ.

(۱ تصویـر د رود په غاړې منظره د (مونه) اثـر امپرلیتونیزم هنر په روغني رنګونو ۱۸۸۰ م کال

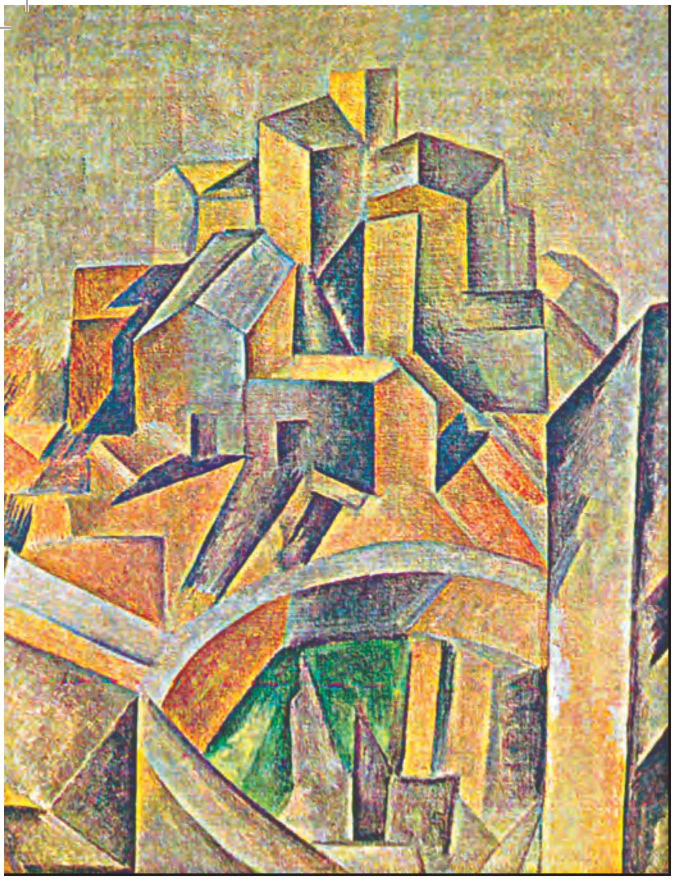

(۲ ـ تصویر) د ((پیکاسو)) اثر د کوبیزم هنر

کوبیزم (هندسي شکلوته تمایل) د شلمې میلادي پیړۍ مهم هنري غورځنګ دی. د امپرسیونستانو پر خلاف چې هغوی په ځانګړو شیبو کې نور او رنګ ته پاملرنه لرله، کوبیستانو د حجمونو او هندسي ساده شکلونود بېلا بېلو زاویو دلیدلوپه پام کې نیولو سره د نوو ترکیبونو په انځورولو کار پیل کړ. دوی یوه موضوع له مختلفو زاویو څخه ډیزاین او طراحي کوله او بیابه یې همدا تصویرونه یوځای کول، ترڅو وکولی شي له بیلا بیلو لورو څخه یې په نقاشۍ کې وښيي. کوبیزم د طبیعت د تقلید په ځای د لیدنې او ذهني هنر ته مخه وکړه.

۲ـ تصویر ته وګورئ:

په اروپا کې یوبل ډیر مهم او مدرن هنري غورځنګ اکسپرسیونیزم دی. د اکسپرسیونیېم هنر مندانو د خپلوعواطفو د بیا نولو له پاره له رنګونو څخه په ذهني ډول ګټه اخیستله. ۳ تصویر وګورئ. دوې در نګو په تغیرولو، په شکلونو کې مبالغه او واقعي تناسبونو ته تغیر ورکول په موضوعګانو کې د خپل دروني احساس بیانول پیل کړل.

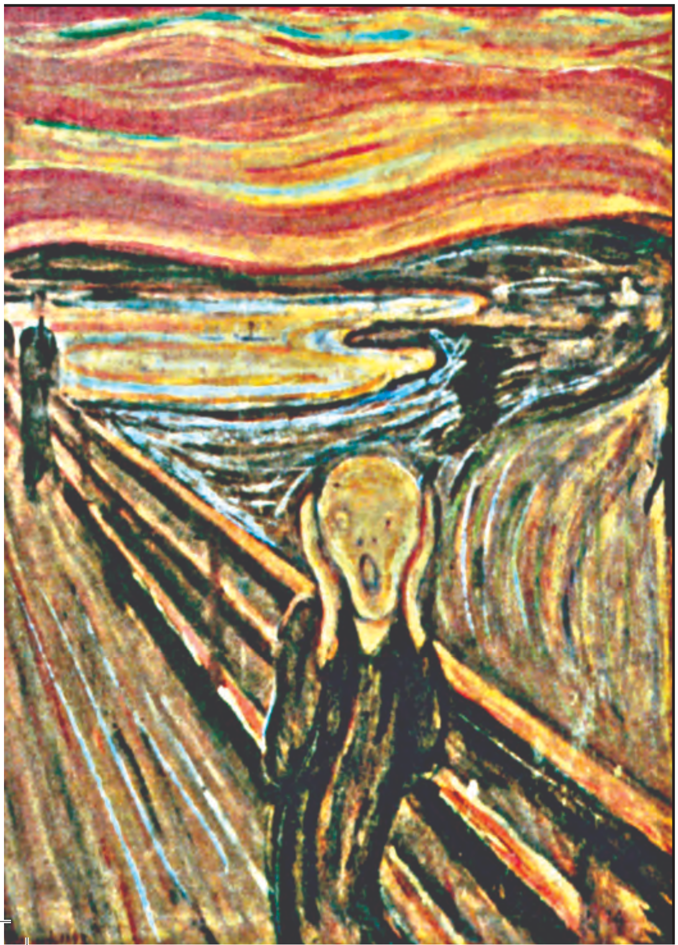

(۳ ـ تصویر ((فریاد)) د ((مونک)) اثر روغني رنګ او د تمپرا رنګونه. د اکسپرسیونیزم، هنر ۱۸۹۳ م

(٤ـ تصویر ((تداوم خاطره)) د ((دالي)) اثر روغني رنګ د سوریالیزم ۱۹۳۱ م

د کوبیستانو او اکسپرسیونیستانو له تجربو وروسته طبیعت ته ورته ذهني او خیالي تصویرونه په نقاشۍ کې ځای پرځای شول، چې د رسانس له دورې څخه د امپرسیونستانو تر دورې پورې يې رواج درلود. له همدې امله ((انتزعي)) او د سوریالیزم هنرونو ته لاره خلاصه شوه او هنرمندانو له واقعي عالم څخه خیالي او فکري یا ذهني دنیا او خپلې باطني نړۍ ته مخه وکړه.

٤ او ٥ تصویرونه وګورئ. هنرمندانو وروسته موضوعګانې له نقاشۍ څخه بیلې کړې او د خطونو او رنګونو په ترکیب يې پیل وکړ او ابسترک هنر یا (تجریدي هنر) يې منځ ته راوړ. (٦ او ٧ تصویر ته پام وکړئ.)

له هغه وروسته د شلمې پیړۍ په دویمه نیمایي کې په هنر کې نوې طریقې مطرح شوې. په هنري اثر کې هغه مفهوم د پست مدرن پیل و چې د هنرمند د خیال او فکر څخه يې زیات ارزښت درلود.

د هنرمند موخه د پست له مُدرنیست څخه داوه چې مخاطب فکر کولو او د هنري اثر درک کولو، بیانولو او واقعیت ته متوجه کړي، نو له دې امله په هنري اثر کې د لیدونکي خیال او فکر، موندنې له پخوانیو د ورو څخه زیات ارزښت پیداکړ.

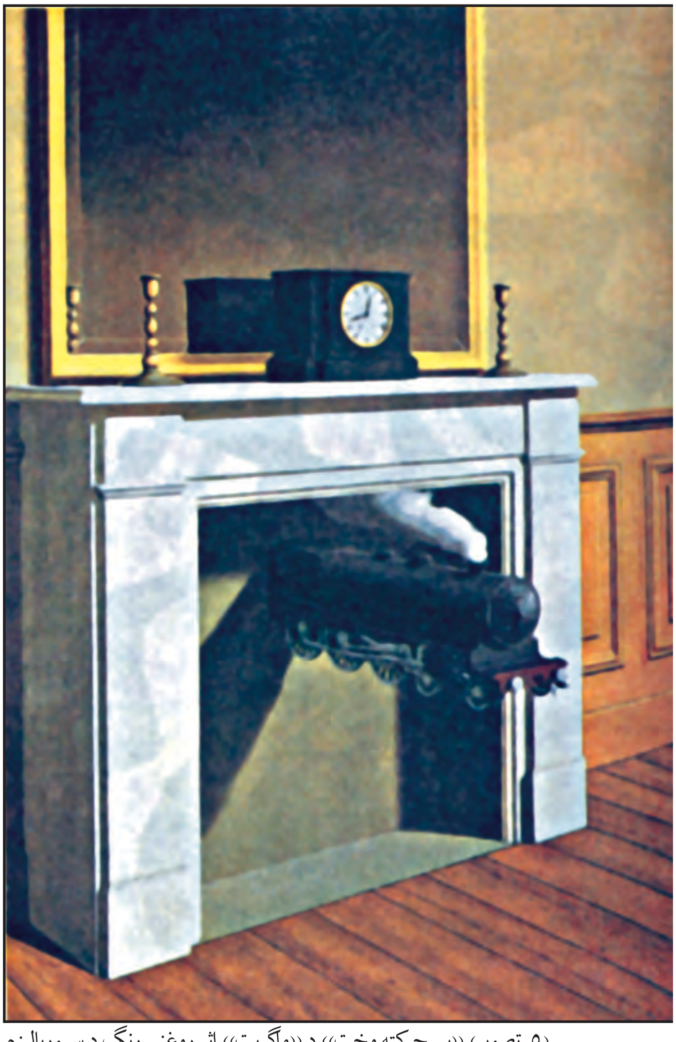

(٥ـ تصویر ((بې حرکته وخت)) د ((ماګریت)) اثر روغني رنګ د سوریالیزم هنر ۱۹۳۸ م

(٦ـ تصویر) د ((کله)) اثر د ورخ پاڼي په کاغذ په روغني رنګ انتزاعي هنر ۱۹۳۸ م

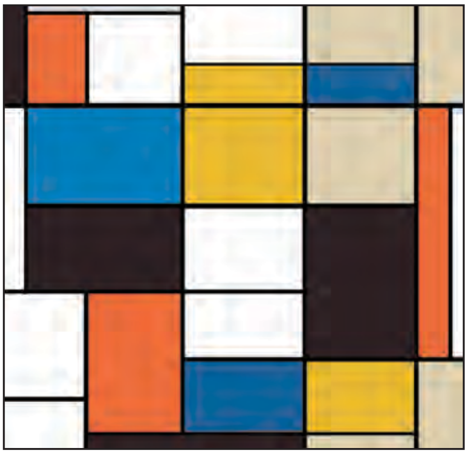

(۷ ـ تصویر) ترکیب بندي د ((موندریان)) اثر، تجریدي هنر ۱۹۲۰ م

(۸ ـ تصویر) یوه چوکۍ، د کوسوت اثر، د چوکۍ تصویر او لیکنې، د پست مُدرن هنر ۱۹٦۵ م

تمرین:

مدرن هنر او پست مدرن هنرونه د سوریالیزم له هنر څخه مخکې هنرونو سره څه توپیر لري؟

۸ لوست

له بیکاره کاغذي قطیو څخه د لاسي کار جوړول

په بې کاره قطیو باندې څه کوئ؟
آیا کولی شئ چې له هغې څخه ابتکاري حجمونه جوړ کړئ؟

زموږ په شاوخواکې ډیر لوښي موجود دي چې له هغو څخه د هنري فعالیتونو لپاره ګټه واخلو. تر اوسه مو د سیم یا میخ،طبیعي موادو او بیکاره کاغذو څخه ښکلي ابتکاري شکلونه جوړ کړي دي. اوس غواړو چې له مقوا قطیو، لکه: د اورلګید قطی، د میوو د اوبو قطی، د کاغذي دسمالونو قطی، د غاښونو د کریم قطی، د چای قطی او ... دا ټول تجربه کړئ. ددې لوست تصویرونو ته پاملرنه وکړئ. د میوو د اوبو د قطیو او د کاغذي دسمالونو له قطیو څخه مو پیکپ موټر جوړ کړئ دی. ددې لاسي کار مرحلوته پام وکړئ. له بیکاره قطیو څخه د لاسي کار جوړول په دوو طریقو سرته رسولی شئ. په لومړۍ طریقه کې قطي څنګ په څنګ کیږدي، ترڅو وګورئ چې د کوم شکل د جوړلو لپاره مناسب دي. په دویمه طریقه کې د خپلې خوښې شکل وټاکئ. وروسته د خپلې خوښې د شکل متناسب قطی راټولې کړئ او هغه جوړ کړئ. د مثال په توګه د بیلو بیلو وسیلو، لکه: سرویس، الوتکه، بیړۍ، ګرندی موټر، موټرسیکل او .. وروسته بیا هغه قطی چې تاسې ټاکلي دي او د جوړیدو لپاره مناسب وي را واخلئ، قطی ستاسې د خوښې د شکل په شان سره ونښلوئ، ترڅو ستاسې شکل جوړشي.

کولی شئ د قطیو اضافي برخې په بیاتي قطع کړئ او ځینې نورې برخې یې د خپل خوښ شوی شکل په شان جوړې کړئ. (د پیکپ موټر د تیر تصویروته پام وکړئ) وروسته یې په رنګه کاغذونو و پوښوئ او یا هغه رنګه کړئ چې ښکلې شي د کار په اخیر کې، د موضوع جزئیات جوړ او لاسي کار مو تزئین یا ښکلی کړئ.

(۱ ـ تصویر) بیکاره قطی

(۲ ـ تصویر) د اوبو د میوې قطی د ټایر په شکل بیاتي شوی دي

(۳ ـ تصویر) بیکاره قطی د پیکپ موټر په شکل سره نښلول شوي دي

(٤ ـ تصویر) د قطیو مخونه په رنګه کاغذ پوښل شویدي، ښیښې او نور جزئیات پرې اضافه شوي دي

تمرین:

له مقوا قطیو څخه د خپلې خوښې موضوع جوړه او ښکلا ورکړئ.

۹ لوست

د هندسي ډيزاينونو کاپي کول

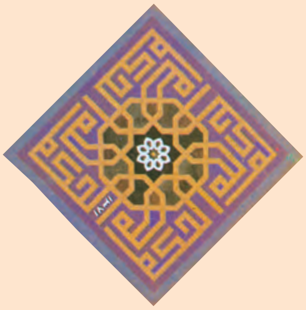

آيا د جام منار د ښتو ډيزاينونه موليدلي دي؟

مسلمان هنرمندان له هندسي شکلونو څخه په ګټه اخيستنه د بيلو بيلو آثارو په ښکلا کې د ډېر زيات مهارت درلودونکي دي.

هندسي ډيزاينونه له هندسي قاعدو سره سم انځوريږي. دا ډيزاينونه د ودانيو د ښکلا لپاره کارول شوي دي، ځکه چې هندسي ډيزاينونه خښتې او کاشي چې د مسطيل او مربع په شان وي، کارول يې اسان دي.

د هندسي شکلونو منظم تکرار چې ديوالونه يې پوښلي دي، ودانيو ته يې ځانګړې ښکلا وربخښلې ده. ځينې ډيزاينونه له هندسي سطحي څخه ترکيب شوي، لکه: مثلثونه، مربع ګانې او څو ضلعي او ځينې نور يې د هندسي سطحوله ليکنو سره يو ځاي راغلي دي. د جام د منار ډيزاينونه چې په هندسي سطحو جوړ شوي دي په غور وګورئ، په هغو کې د ((الحکم الله)) جمله چې په هندسي سطحو کښل شويده له ليکنې سره مقايسه کړئ. په ټولو طرحو کې د هندسي سطحو او د هغې وروستني ترکيب ته پام وکړئ. وګورئ چې هنري ذوق د هندسې له علم سره څه ډول ارتباط پيدا کوي.

د ترس له کاغذ څخه په ګټه اخیستنه سره هندسي بېل بېل ډیزاینونه په ډبل کاغذ او یا مقوا باندې کاپي کړئ، وروسته هغه د لاندې ډیزاین په شکل رنګه کړئ.

(۱ ـ تصویر) ډیزاین د ترس کاغذ په واسطه پلي شوي دي

(۲ ـ تصویر) دبیلو بیلو برخو ډیزاین رنګه شوي؟

(۳ ـ تصویر) د هندسي شکلونو ډیزاین جوړ شوی دی

تمرین:

۱: په کومو تصویرونو کې هندسي شکلونه وینئ؟

۲: ستاسي په چاپیریال کې هندسي شکلونه موجود دي، هغه پیداکړئ او د هغوی نظم ته پاملرنه وکړئ.

۳: د یوه ساده هندسي شکل له ډیزاین څخه یوه کاپي جوړه کړئ او بیایې رنګه کړئ.

۱۰ لوست

د افغانستان له هنري مؤسسو سره آشناکیدل

آیا پوهیږئ چې هنرمندان په کومو مؤسسو کې تحصیل کوي؟

په افغانستان کې دهنرمندانو د روزلو لپاره د زده کړې بېلې بېلې مؤسسې شتون لري. د هنر علاقمندان کولی شي په دې مرکزونو کې د هنر په مختلفو څانګو کې تحصیل وکړي چې هغه عبارت دي له:

- **د کابل د صنایعو نفیسه ښوونځی** دا ښوونځی د پروفیسور غلام محمدخان میمنګي په وړاندیز په ۱۳۰۲ هـ. ش کال کې تأسیس شو، ترځو علاقه لرونکي په بیلو بیلو څانګو، لکه: نقاشي، انځورګري، مهندسي، سرامیک، نجاري، اوبدل(بافت) طباعتي کې تحصیل وکړي. له دې ښوونځي څخه ډیر تکړه استادان چې په شرق کې يې ساری نه درلود، فارغ شوي دي، لکه: استاد (غوث الدین خان)، استاد کریم شاه خان استاد خیر محمد خان عطایي او استاد خیرمحمد خان یاري.
- **د غلام محمد میمنګي ښوونځی**: دا ښوونځی د محمد ظاهر شاه د سلطنت په دوران کې د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت په چوکاټ کې جوړشو. د مستظرفه صنایعو د کورسونو په نوم یادېده چې په لومړنیو وختو کې یوازې انځورګري په کې تدریس کیدله، وروسته بیا دا ښوونځی د غلام محمد میمنګي په نوم ونومول شو چې بیلې بیلې هنري څانګې، لکه: مجسمه جوړونه، میناتوري په هغې باندې ورزیاتې شوې. په دې ښوونځي کې د استاد خیرمحمد خان عطایي او استاد خیر محمد خان یاري تر لارښوونې لاندې ډیر زده کوونکي وروزل شول.
- **د ښکلو هنرونو پوهنځی**: د ښکلو هنرونو دیپارتمنت په لومړنیو وختو کې د کابل پوهنتون ادبیاتو د پوهنځي په چوکاټ کې د سردار محمد داود خان د جمهوریت په دوران کې تأسیس شو. په ۱۳۶۳ هـ. ش کال کې د کابل پوهنتون د ادبیاتو له پوهنځي څخه جلا او د ښکلو هنرونو د پوهنځي په نوم ونومول شو. په دې پوهنځي کې د نقاشي، ګرافیک، تیاتر، موسیقي او د مجسمې جوړونې

ډيپارټمنتونه شتون لري چې ډېر تکړه او تجربه لرونکي استاذان د هنر په بېلو بېلو څانګو کې د شاګردانو په روزنه او تدريس بوخت دي.

● **د کابل د خراباتو ښوونځی**: دا ښوونځی د لومړي ځل لپاره د اصيلې افغاني موسيقي د زده کړې لپاره د استاذ قاسم افغان ، استاد غلام حسين، قربان علي خان او استاد پياراخان لخوا د موسيقي د زده کړې لپاره تأسيس شو. په دې ښوونځي کې زده کوونکو د سندرو ويل او د موسيقي د آلو غږول په مسلکي ډول زده کول، ترڅو په جشنونو، دولتي او رسمي محفلونو او د ولسونو د خوښيو په مراسمو کې ګډون وکړي او خپل هنر د خلکو خدمت ته وړاندې کړي لکه استاد قاسم چې په يوه بيت کې داسې وايي:

گرندانی غیرت افغانی‌ام　　　　چون به میدان آمدی می دانی ام

چې وروسته استاد رحيم بخش دا شعر په کلاسيک ډول ويلي دي، د دې مکتب زده کوونکو د افغاني اصيل هنر لپاره سترې وياړنې ترلاسه کړي دي. په ځانګړې ډول استاد محمد حسين سرآهنګ د موسيقي د بابا لقب، د موسيقي د سرتاج لقب د هندوستان د سترو استادانو لخوا ګټلی دی.

● **د موزيک ليسه**: د لومړي ځل لپاره په افغانستان کې د موسيقي رسمي ليسه ده چې د پوهنې وزارت په چوکاټ کې په ۱۳۵۳ هـ ش کال کې د سردار محمد داود خان د حکومت په دوران کې تأسيس شوه. په دې ليسه کې سربېره په عالي موسيقي نور مضمونونه، لکه: ساينس، اجتماعيات، ادبيات هم تدريس کيږي. د موسيقي په برخه کې نامتو استادان، لکه: استاذ فقير محمد ننګيالی، استاد اسماعيل عظيمي او استاد سليم سرمست موسيقي په علمي توګه تدريس کوله. د دې ليسې زده کوونکو په ډليزو ترانو کې چې د ملي تلويزيون څخه به ښودل کيدې، ګډون درلود. په دې ليسه کې کلاسيکه موسيقي هم تدريس کيده.

تمرين:

۱ ـ ايا پوهيږئ چې په راډيو تلويزيون کې کوم هنرمندان مرسته کوي؟

۲ـ د هغو کسانو ترمنځ چې د خپلې علاقې له مخې هنر سرته رسوي او هغه کسان چې له هنري ښوونځي څخه فارغ شوي وي کوم توپيرونه لري؟

۳ـ هغه څوک چې له هنري ښوونځيو څخه فاغيږي کوم کارونه سرته رسوي؟

۱۱ لوست

له شعر څخه انځورګري

د يوې کيسې يا ديو ښکلي شعر له اوريدو وروسته څه احساس درته پيداکيږي او کوم تصويرونه مو په ذهن کې درګرځي؟

کله چې د غرو او د هغو د لمنو، ګلانو،دښتو، وګړو، وطن او ... په هکله يو شعر اورو، داسې احساس کوو چې په هغه فضاکې عملاً شتون لرو يا ددې وګړو او شيانو سره اړيکه لرو. دا خيالونه کولی شو چې د انځورونو په بڼه بيان کړو. په دې ترتيب سره هر وګړی کولای شي چې د خطونو، شکلونو او رنګونو په ژبه خپل احساس نوروته بيان کړي. هغه تصويرونه چې د يوه شعر د لوستلو څخه ستاسې په ذهن کې درګرځي، په خپله خوښه رسامي کړئ. وروسته هغه رنګونه چې د شعر له فضا سره همغږي کوي، په هغه يې رنګه کړئ، خپل کارته په غور سره وګورئ او فکر وکړئ چې نور کوم کوم شيان پرې اضافه کړئ چې د شعرله فضا سره زياته همغږي پيداکړي او هرڅه مو چې د شعر په هکله په فکر کې ګرځي، پرې زيات يې کړئ ترڅو ستاسې تصوير شعر ته ورنيږدې شي.

(۱ ـ تصویر) له شعر څخه نقاشي د (فرشتې آثر)

تمرین:

یوشعر چې تاسې ته په زړه پورې وي، انتخاب کړئ او بیا له خپل ښوونکي سره مشوره وکړئ، یو تصویر انځور کړئ چې د شعر مفهوم د شکلونو او رنګونو په ښه بیان کړي.

۱۲ لوست

له کمپیوټر سره آشنایي

آیا تراوسه مو په کمپیوټر کار کړی دی؟

کمپیوټر هغه دستګاه ده چې د برېښنا (برق) پواسطه کارکوي چې مختلف امکانات لري، لکه: دمتنونو لیکل، انځورګري، ډیزاینونه او د نقاشي بیلې بیلې موضوعګانې په دې دستګاه باندې په ساده‌ګۍ او ډېره چټکتیا سره سرته رسیږي. دا دستګاه له دوو برخو څخه SOFTWARE او HARDWARE جوړ شوې ده. د کمپیوټر HARDWARE مختلفې برخې لري، چې یوه له بله سره نښتي یا وصل شوي دي، لکه: کیس (CASE)، مانیتور (MONITOR)، یا هغه صفحه چې د ټلویزیون صفحې ته ورته ده، د کیبورډ صفحه (KEYBOARD) چې د ټایپ صفحې ته ورته ده د (لیکلو او د مختلفو عملیاتو لپاره استعمالیږي) او موس (MOUSE) چې د یوې وړې دستګاه په مخ (پډ) PAD د کیبورډ ترڅنګ قرار لري. د هغې د تڼیو په کې کارولو سره کولی شو چې د مانیتور په صفحه هره علامه فعاله کړو. د CURSOR چې د مانیتور پرمخ حرکت کوي، له موس (MOUSE) سره اړیکه لري او موس ته د حرکت ورکولو په نتیجه کې کولی شو چې د ځای ښود علامې COURSER ته تغییر ورکړو او د فعالیت سرته رسولو ځای، لکه: (د خط ایستل) په نښه یا مشخص کړو. د موس د تڼیو کښیکاږل د کلیک CLICK په نوم یادیږي. په معمولي ډول د موس د کیڼې خوا اوښې خوا تڼۍ د (کیڼ کلیک او ښی کلیک) په نومونو یادیږي.

د ځینې نورو فعالیتونو سرته رسولو لپاره لازمه ده چې تڼۍ دوه واره کلیک شي چې ډبل کلیک ورته وایي.

(SOFTWARE) په کمپیوټر کې مختلف پروګرامونه شته چې په دستګاه کې وجود لري او په هره یوه یې کولی شو ځانګړي کارونه سرته ورسوو، لکه: (PAINT) پروګرام چې د رسامۍ او نقاشۍ لپاره کارول کیږي چې د وینډوز (WINDOWS) یا د کمپیوټر اصلي پروګرام سره مل دی.کله چې په کمپیوټر

پورته (۱ ـ تصویر) د کمپیوتر مختلفې برخې

کار کوو، نو لومړی باید هغه روښانه کړو، د کمپیوټر روښانه کیدل د کیس پرمخ تڼۍ او د مانیتور پرمخ تڼۍ باندې سرته رسیږي. کله چې کمپیوټر روښانه کوئ، د ویندوز XP په اتوماتیک ډول شروع کیږي او د (WELCOME) صفحه څرګندیږي.

وروسته (DESKTOP) څرګندیږي دا هغه ځای دی چې کولی شو په بیلو بیلو پروګرامونو باندې کار وکړو. یو شمیر ایکونونه (ICON) د دیسک ټاپ په مخ لیدل کیږي دا په هغه پروګرامونو پورې اړه لري چې په کمپیوټر کې نصب شوي دي او په هریوه یې چې کلیک کړئ فعالیږي. په دې سربیره دا ایکنونه د سټارټ (START) په تڼۍ پیل کولی شو. د سټارټ د تڼۍ په کلیک کولو سره د پروګرامونو جدول خلاصیږي او د ځای ښود (CURSOR) علامه په هریوه باندې باید وساتي، نو یوبل پروګرام خلاصیږي. هر پروګرام مو چې خوښ وي کولی شئ د هغې فضا ته ننوځئ په هغې کې یوه کړکۍ خلاصیږي چې ځانګړي امکانات لري. د کار تر تمامیدو وروسته کیبورد باید مړ کړئ. د کمپیوټر د مړه کولو لپاره ضرور ده چې د وینډوز له XP څخه خارج شئ.

ددې کار لپاره باید د سټارټ مینو ته ننوزئ چې په لاندینئ برخه کې یې (TURN OFF COMPUTER) لیکل شوی دی هغه کلیک کړئ.

یوه وړه کړکۍ خلاصیږي د هغې په منځ کې د (TURN OFF COMPUTER) تڼۍ ده هغه کلیک کړئ چې وینډوز XP وتړل شي او کمپیوټر مړ شي.

(۲ ـ تصویر) د کیبورد صفحه

تمرین:

په ټلویزیون کې د کمپیوټر د زده کړې پروګرام ته وګورئ او د هغه په هکله سره وغږیږئ.

لوست ۱۳

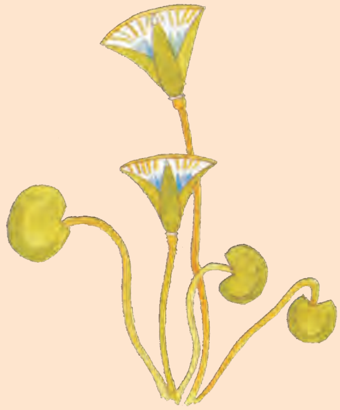

د یوې ساده میناتوري کاپي کول

آیا کولی شئ چې د ترس له کاغذ پرته یوه کاپي جوړه کړئ؟

په اتم ټولګي کې له میناتورۍ سره آشنا شوي یاست، څه ډول کولی شئ چې د یوه ساده میناتور څخه کاپي جوړه کړئ او د خپلې خوښې میناتور وټاکئ.
په غور سره د میناتور تصویر، خطونو، ډیزاینونو او رنګونو ته وګورئ.
تر اوسه مو د یوې طرحې او مختلفو ډیزاینونو د کاپي کولو لپاره د ترس له کاغذ څخه ګټه اخیستي ده؟
اوس هڅه وکړئ چې له ترس کاغذ پرته، لومړۍ هر شکل ته په ځیر وګورئ او وروسته هغه څه چې وینئ په ډېر زغم سره کاپي کړئ. یوه ټوټه کاغذ د میناتور د کاغذ په اندازه راواخلئ او لومړی د شکل لویه برخه په هغه څه چې ستاسې په نظر لوی ښکاري د اصلي طرحې په شان انځور کړئ او وروسته یې د کوچنیو شکلو په انځورولو پیل وکړئ او هڅه وکړئ چې داصلي طرحې په شان یې وکاږئ او خپل انځور تکمیل کړئ.
جوړه شوي طرحه په شکاشتیپ د میز په مخ او یا د رسامۍ د تختې په مخ ونښلوئ. بیا نو رنګونه د اصلي طرحې د رنګونو په شان ترکیب کړئ او همیشه په یاد ولرئ کله چې رنګونه کاروئ، ترڅو پورې چې یو رنګ وچ

شوی نه وي بل رنگ پر هغې باندې مه کاروئ، ترڅو وکولی شئ چې د رسم جزئیات په ښه شان پکې ځای پر ځای کړئ. د کار له خلاصیدو وروسته کاغذ د میز له سر اویا د رسامۍ له تختې څخه جلا کړئ او په یوه ښیښه یې چوکاټ کې یې وساتئ: له روښانه څخه د تیاره کیدو په لورېې کاپي کړئ.

(۱ـ تصویر) دا میناتور د کمال الدین بهزاد اثر دی.

(۲ـ تصویر) طرحه د ترس کاغذ کاپي شوي ده.

(۳ ـ تصویر) طرحه بل کاغذ ته کاپي شوي ده.

(٤ ـ تصویر) د تصویر رنگه شوې برخې

تمرین

له یوې ساده میناتور څخه کاپي کړئ.

۱۴ لوست

د ښېلو ښېلو سکویونو او ګل ګنډنو سره آشنا کېدل

آیا پوهېږئ چې په تکه باندې ګلدوزي څومره لرغونتیا لري؟

(تصویر ۱)

د صفویانو په دوره کې افغاني او ایراني سکویونو ځانګړې ظرافت درلود چې نړیوال شهرت یې تر لاسه کړی و. د کندهار او هرات سکویونه امکان لري د هغې دورې محصول وي. په تاسف سره باید ووایو چې ماشیني ګل ګنډنې، لاسي سکویونه له دود څخه غورځولي دي. په نننی نړۍ کې سکوی او ګل ګنډ د هنري ځانګو یوه دودیزه برخه ده چې په زیاترو سیمو کې یې ارزښت د پاملرنې وړ دي. ګل ګنډنه هغه هنر دی چې په افغانانوکې له ډېرو پخوانیو زمانو څخه رواج لري چې په ځانګړې ښکلا او ظرافت ترسره کیږي.

ګل ګنډنه د کالیو د ښکلا، پردې، سرمیزیو، جای نمازونو، شالونو،

خولۍ او د اس او اوښ د ښکلا لپاره ګټه ترې اخیستل کېږي. د ګل ګنډنې طریقې په درو برخو ویشل کیږي. په اوله طریقه کې ټوله د رخت ټوټه په رنګارنګ نقشونو پوښل کیږي. لومړیو تصویرونو ته پاملرنه وکړئ.
په دویمه طریقه کې د رخت د ټوټې یوه برخه ګنډل کیږي چې د ګل ګنډنې او د رخت د ځمکې د ښکلا اړیکه په رنګ او ډیزاین کې منځ ته راوړي. دویم تصویر ته وګورئ. دریمه طریقه ددې هنر پر مختللې نمونه ده چې بیل بیل ډولونه لري، لکه: په «ګراف کې ګنډنه» چې یوه اندازه بوده او ستنه د باندې را وباسي او په ظریفو بخیو یې ګنډي او د هغې په شاوخوا باندې ګل ګنډنه کوي چې یو نوی ډیزاین مینځ ته راشي.
د ګراف ګنډنې نمونې په دریم تصویر کې وګورئ.

(۱ـ تصویر) د بخارا ګنډنه

د ګل ګنډنو لپاره د مختلفو ټوکرانو، د وريښمو او سنډو له تارو څخه ګټه اخيستل کيږي. که چيرې ښکلي او تازه وي د طلايي رنګه او نقريي رنګه وريښمو او سنډو څخه دې استفاده وشي چې په نتيجه کې به يو ارزښتناک اثر پر لاس راشي. په

۲ـ تصوير) په سنډو ګراف ګنډنه

څلورم او پنځم شکل کې د طلايي وريښمو او نقريي سنډو دوو نمونوته پاملرنه وکړئ.

ډير مهم ټکي په ګل کنډ کې د هغې کيفيت، طرح، ديزاين او رنګونه دي چې په ډير ظرافت سره بايد سرته ورسيږي او ډيزاينونه يې په دوو ډلو ويشل کيږي، لومړی د ګلانو، وښو، حيواناتو، انسانانو په ځانګړي ډول د ناوې او زوم د کاليو انځورونه (په ٦ تصوير کې وګورئ.) په دويمه ډله کې هندسي شکلونه ترسترګو کيږي. سربيره پردې کله

(۳ تصوير) په مخمل نقره ګنډنه

(٤ـ تصوير) په تافته باندې په طلايي رنګ سکوی

د ناوې شال په ۱۲ پيړۍ کې

کله د طرحو په منځ کې لیکنې هم ګنډل کیږي.(۷ تصویر ته په ځیر وګورئ) دا د سکوی یوه په زړه پورې نمونه ده چې په ننني وختونوکې د مسلمانانو ترمنځ فکلوریک دود دی. دا نمونه د قرآن کریم یو آیات دی چې د معظمې کعبې په پرده په طلایي رنګه وریښمو او سنډو په تور مخمل په برجسته توګه ګنډل شوی دی.

(۷ ـ تصویر) په هندسي شکلونو بلوڅي ډیزاین

(۸ ـ تصویر) د کعبې شریفې د پردې پرمخ کنډل شوی د قرانکریم ایات

تمرین:

د ګل ګنډیو ه نمونه پیداکړئ او د هغه د رنګ، ډیزاین او د ګنډلو طریقه سره پرتله کړئ.

۱۵ لوست

د یوه ساده سکوی (گل گنډ) جوړول

تر اوسه مو د سکوی څو نمونې جوړې کړي دي؟

د رخت د مختلفو ټوټو دښکلا لپاره له گل گنډنو څخه استفاده وکړئ.
گل گنډل په بیلو بیلو طریقو سرته رسیږي. تاسې کولی شئ چې د یوې ټوټې رخت د ښکلا لپاره د سکوی یوه طریقه انتخاب کړئ. د طرحې د نقلولو طریقې هم خورا زیاتې دي. ماهر گل گنډونکی د طرحې له انتقال پرته د رخت پر ټوټه باندې بیل بیل ډیزاینونه سکوی کولی شي او هغه

(۱ ـ تصویر) په رخت باندې گل گنډ جوړ شوی دی

(۱ ـ تصویر) په رخت باندې گل گنډ جوړ شوی دی

(۳ ـ تصویر) د طرحې د مختلفو برخو ډکیدل

(٤ ـ تصویر) تیار شوی گل گنډ

څوک چې ډیر مهارت نلري، هغوی د کاربن پیپر یا د طرحې د خطونو په سوري کولو باندې د خاورو یا د سکرو مید گې اچوي، ترڅو د رخت پرمخ یې نښې پاتې شي. د گل گنډلو د سرته رسولو لپاره، د رخت ټاکل شوي طرحه، رنگه سنډه یا وریښم او د رخت د کلک نیولو لپاره یوه کارگاه تیاره کړئ.

لومړی طرحه د کاربن پیپر او یا د طرحې د سوري کیدو له لارې رخت ته ورنقل کړئ. بیا طرحه په چپه گنډنه ډکه کړئ چې ډیزاین منظم شي. ددې لپاره چې طرحه مو ښکلې شي د سرو سنډو او یا د وریښمو په واسطه د هغې د منځنۍ برخې د ډکیدو هڅه وکړئ. په دې ډول طرحه له رنگ څخه ډکه او ښکلې کیږي. په ډکیدو کې یې کوښښ وکړئ چې ستنې په منظم ډول د یوې او بلې په څنگ ولگیږي او د کار هیڅ ځای خالي پاتې نه شي او د طرحې سطحه په رنگه سنډو یا وریښمو وپوښل شي.

د کار په پای کې لازمه ده چې د رخت څلورخواوې قات او ویې گنډئ چې د وخت په تیریدو یې تارونه راونه وزي. جوړ شوی گل گنډ کولی شئ په چوکاټ کې وساتئ او یا هغه د بالښت، دستکول، کالیو او ... لپاره وکاروئ. او هم کولی شئ په دې کار، بالښت، روجایي، د میز پوښ، د کمیس ټټر، د لستوڼو خولې،لمن او داسې نوروته ښکلا ور وبخښئ.

تمرین:

یوه طرحه انتخاب کړئ او په هغې کې گل گنډنه وکړئ.

۱۶ لوست

د افغاني هنرمندانو پېژندنه

د معاصر افغاني هنرمندانو د آثارو نمونې مو لیدلي دي؟

استاد کریم شاه خان:

کریم شاه خان په ۱۲۹۸ هـ ش کال کې د کابل په ښارکې د خپل ژوندانه لومړنی ورځې پیل کړې. استاد خپلې زده کړې په عدادیه کې سرته رسولي او د رسامۍ هنر یې د صنایعو په ښوونځي کې زده کړ. استاد کریم شاه خان له ښوونځي څخه تر خلاصیدو وروسته د ښوونکي مقدسه دنده ترلاسه کړه چې څلویښت کاله یې په پوره ایماندارۍ او اخلاص دغه دنده ترسره کړه او د رسامۍ د هنر د تدریس له لارې یې ډېر زده کوونکي وروزل. استاذ د ډېرو عالي اخلاقو او ډېر ښه هنر خاوند و.

دده هنري کارونه د ریالیزم په سبک برابر ووچې پر طبیعي منظرو سربیره د څارویو او الوتونکو په سکیچ کولو کې یې ځانګړی استعداد او لیاقت درلود. استاد یو کتاب چې د وحشي او اهلي حیواناتو او الوتونکو انځورونه و، تألیف کړ چې په ۱۳۳۲ تر ۱۳۳۳ هـ ش کلونو کې د صنایعو د ښوونځی لخوا طرح او ډیزاین شو او د پوهنې وزارت لخوا چاپ شو. استاذ د شپیتمې کالیزي په اخیرو او د ډاکټر نجیب الله د حکومت په پای کې په کابل کې له دې فاني نړۍ څخه سترګې پټې کړې.

استاد شبنم:

استاذغلام محی الدین شبنم د عبدالرحمن زوی په ۱۳۱٤ هـ ش کال کې د غزنې په مرکز کې وزیږید. د ابتدایي او ثانوي زده کړو له ترسره کولو وروسته یې خپل لیسانس د فلپین له هیواد څخه لاس ته راوړ او بیرته وطن ته راستون شو. استاد شبنم د لومړي ځل لپاره د کابل په دارالمعلمین کې د هنر د ښوونکي په حیث مقرر شو. د خدمت په ۳۹ کلنه دوره کې د خپلو شاگردانو او کاري اندیوالانو لپاره زړه سوانده اوښه ښوونکی و. ده د خدمت په دوره کې د ملاحظې وړ ویاړنې، لکه: نښانونه، مډالونه، تقدیر نامې ترلاسه کړیدي. استاد شبنم په ابتکاري ارت کې د افغانستان د هنر یو غښتلی او وتلی شخصیت و چې ډېر آثار لري. سربیره پر هنري کارو د هنر په هکله تألیفات هم لري.

د ځوانانو لپاره د نقاشي د تدریس رهنما چې په ۱۳۸۰ هـ ش کال کې چاپ شویده او بل کتاب یې نقاشان معاصر افغانستان چې په ۱۳۸۱ هـ ش کال کې د هجرت په دوره کې چاپ شوی دی، دده د تالیفاتو له جملې څخه دي.

تمرین:

د خپل چاپیریال له الوتونکو څخه یو سکیچ کړئ.

۱۷ لوست

د قرآني آیاتونو برجسته کول

آیا تر اوسه مو ډېرینې او خټینې لرغوني لوحې لیدلې دي؟

دا لوحې مو په کوم ځای کې لیدلې دي؟

زموږ په ګران هیواد کې ډېرینې لوحې په ښکلو ډیزاینونو او یا په اسلامي خطونو ښکلې شوې دي. پخوانۍ ودانۍ په ښکلو ډیزاینونو په ځانګړې ډول په جوماتو کې کارول شوې دي. د اسلامي خطونو څخه په ګټه اخیستنه، په ودانیو باندې د قرآني آیاتونو لیکنې د ښکلا، تبرک او د لوی خدای ﷻ د ذکر لپاره دي. تاسې هم کولی شئ چې د خپل هیواد د نامتو خطاطانو لیکنې پیداکړئ او د هغو له مخې یوه ښکلې خټینه لوحه د خپل کور د ښکلا لپاره جوړه کړئ. لومړی د ښکلي خط یوه نمونه پیداکړئ. د قرآنکریم د آیاتونو د جوړولو په وخت کې باید اودس وکړئ. د خطونو څنډې په ډېر غور په

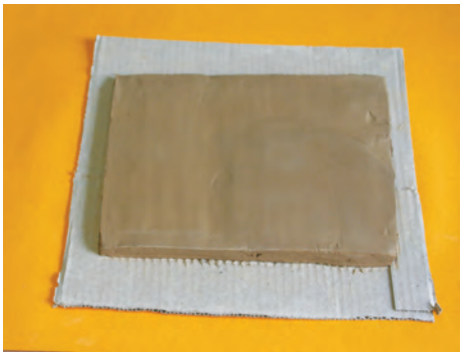

(۱ تصویر)خټه او صفحه جوړه ده

(۲ تصویر) طرحه د ختې صفحې ته نقل شویده.

بیاتي غوڅې کړئ او هڅه وکړئ چې د لیکنې ځای په منظم ډول قطع او د لیکنې ځای خالي شي. تیاره شوي طرحه د خټینې لوحې په سرچې ۲ سانتي متره قطر ولري، کېږدئ او کاغذي طرحه د سنجاق په واسطه په خټه کې کلکه کړئ. د لیکنې ځایونه په یو شي چې نو که یې ډېره ظریفه وي، په ډېر غور او دقت ژور کړئ، بیا کلک شوی کاغذ د لوحې له مخې پورته کړئ، وروسته له هغې د یوه سانتي متر په اندازه اضافي خټه ترې وباسئ چې لیکنه برجسته شي. بیا د لیکنې څنډې ښویه یا صافې کړئ او پرېږدئ چې د خټو لوحه وچه شي. که خوښه مو شوه، نو تر وچیدو وروسته کولی شئ هغه رنګه کړئ او پر هغې باندې و رنس ووهئ چې ځلانده شي.

(۳ تصوئر) اضافي خټه له صفحې وباسی.

(٤ تصویر) جوړه شوی صفحه هواره او ښوی کړئ.

تمرین:

د اسلامي خطونو یوه ساده او ښکلي نمونه په برجسته توګه جوړه کړئ او هغه په رنګونو ښکلي کړئ.

۱۸ لوست

په نقاشۍ کې له (PAINT) پروګرام څخه ګټه اخیستنه

تاسي کولی شئ چې په کمپیوټر نقاشي وکړئ؟

د (PAINT) له پروګرام څخه د استفادې لپاره لومړی کمپیوټر روښانه کړئ.

کله چې د مانیټور (DESKTOP) پرمخ اصلي صفحه ښکاره شي د سټارټ (START) د تڼۍ په کلیک کولو سره چې د صفحې په لاندېنۍ

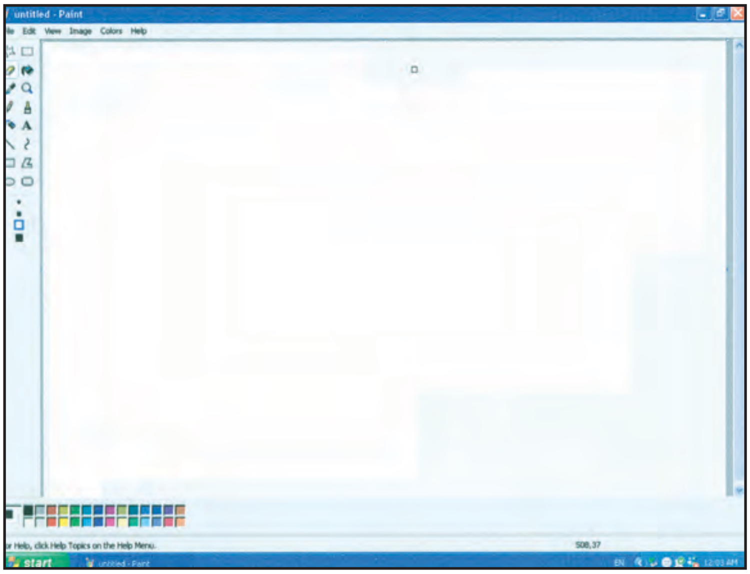

(PAINT صفحه په مانیتور کې.

برخه کې کیڼ لوري ته ده،(PROGRAMS) لیکنې ته یوسئ، یوه نوې مینو خلاصیږي. په دې مینو کې ځای ښود د لیکنې خواته یو سئ چې بله مینو خلاصه شي. په لست کې (ACCESSORIES) پیداکړئ او ځای ښود هغې ته ورولئ. په ترتیب یوه بله نوی مینو خلاصیږي چې په هغې کې د (PAINT) پروګرام وجود لري او په هغه باندې باید کلیک شي چې د(PAINT) پروګرام ته ور داخل شئ. د(PAINT) کړکۍ په یوه لویه سپینه او رنګه صفحه کې په اصلي برخه کې شامله ده. کولی شئ چې پر هغې باندې انځورګري او نقاشي وکړئ. د دې صفحې په چپ پورتني طرف کې د انځورګری لوښي او وسیلې لیدل کیږي، لکه: پنسل، پنسل پاک، مویک، رنګ او ... په کلیک کولو سره هغه فعال کیږي او بیا د موس په حرکت خطونه مشخص کړئ. د پنسل، مویک یا د رنګ په علامو باندې کلیک وکړئ او د موس په حرکت د خپلې خوښې خطونه او شکلونه انځور کړئ. وروسته بله علامه فعاله کړئ په هغې باندې په کلیک کولو نوي شکلونه د هغې پرمخ وکاږئ.دې کار ته ادامه ورکړئ

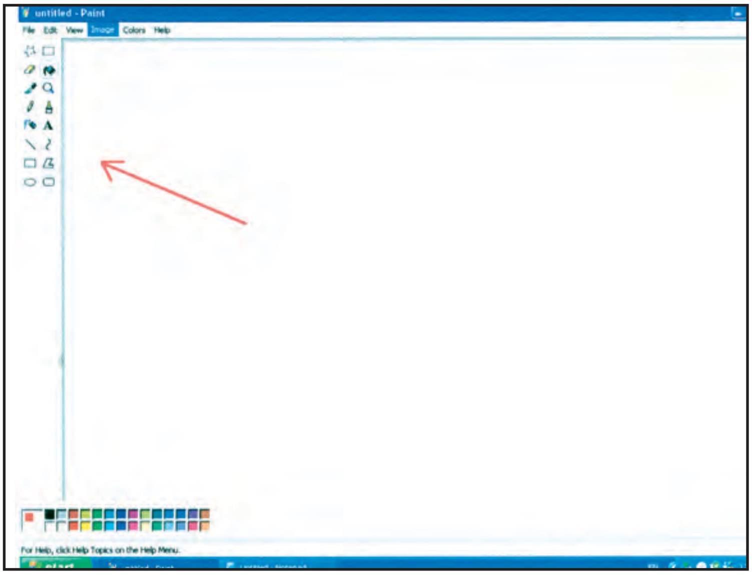

(تصویر ۲)

چې له ټولو وسیلو سره آشنا شئ. د صفحې په لاندینۍ برخه چېږې خواته د رنګ پلیټ وجود لري چې د تور او سپین په ګډون ۲۶ رنګونه دي. د دې رنګونو د هریوه په کلیک کولو کولی شئ د خپلې خوښې رنګ فعال کړئ ترڅو رنګه خطونه او شکلونه رسم کړئ. د رنګ سطل چې د عمودي مینو د پورتنۍ برخې په چپ طرف کې قرار لري د صفحې په لاندې پلیټ د هر رنګ په کلیک کولو سره کولئ شئ بیلې بیلې سطحې رنګه کړئ.

د صفحې پورتنۍ چېږې خوا لیکنوته ځیر شي د (IMAGE)تڼۍ کلیک کړئ چې کوچنۍ مینو خلاصه شي، په دې مینو کې(CLEAR IMAGE) کلیک کړئ چې صفحه بیا سپینه شي، اوس در نګ له سطل د خپلې خوښې په رنګ اصلي صفحه رنګه کړئ. وروسته په وسیلو او نورو رنګونو رسامي او نقاشي وکړئ. که چیرې د پلیټ په هر یو رنګ کلیک کړئ، یوه وړوکې کړکۍ خلاصیږي چې هغه ډیر زیات رنګونه ستاسي په واک کې درکوي. تاسې کولی شئ چې د دې جدول هریو رنګ چې ټاکی د OK د تڼۍ په کلیک کولو هغه رنګ فعال کړئ. بیاکیدلی شي چې رسامي او رنګ امیزي پرې و کړئ. که غواړئ چې له نورو بیلو بیلو رنګو څخه ګټه واخلئ، نو د (DEFINE CUSTOM COLORS)تڼۍ کلیک کړئ، ترڅو د بیلو بیلو رنګونو جدول ستاسې په واک کې درکړي. د هرې برخې په کلیک

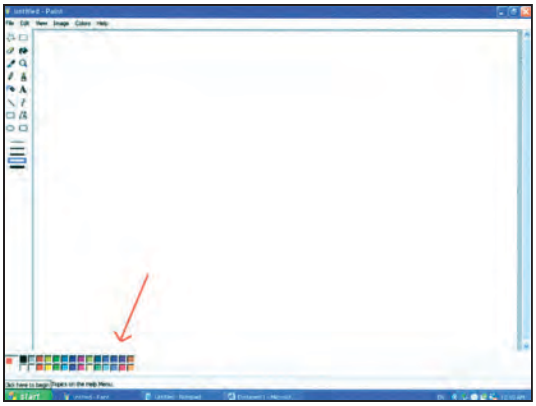

(تصویر۳)

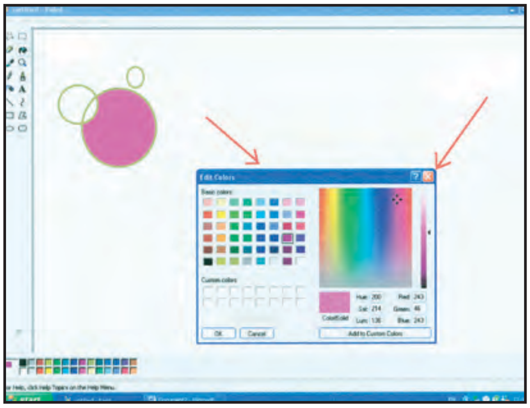

(تصویر ٤)

کولو د جدول ښېلو ښېلو رنګونو درجې یعنې تیاره او روښانه رنګونه د یوې نرۍ فیتې پر مخ د جدول ښۍ خواته لیدلی شئ او په هریوه یې چې کلیک کړئ او بیا د (OK)تڼۍ کلیک کړئ ستاسي د خوښې رنګ فعالیږي. د نوي رنګ تر انتخابولو وروسته (ADD TO CUSTOM COLOR) کلیک کړئ، دا نوی رنګ په رنګه پلیټ کې په اصلي صفحه ور زیاتیږي.

دې پروګرام سره په آشنا کېدو کولی شئ چې بیل بیل تصویرونه نقاشي کړئ او خپل ذهني خیالونه، ابتکاري طرحې، هندسي طرحې او ازاد شکلونه له خپلې خوښې سره سم انځور کړئ.

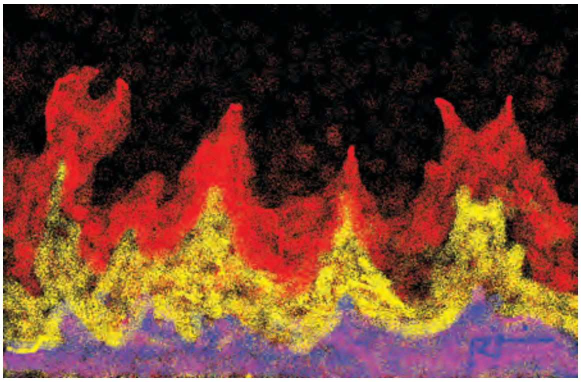

(تصویر ۶)

تمرین:

د(PAINT)پرګروام په مرسته د خپلې خوښې موضوع انځور کړئ.

د افغانستان له ملي موزيمونو سره اشنا يي

د کندهار موزيم:

د کندهار د موزيم لرغوني لوښي او آثار تر ۱۳۳٤ هـ ش کال د ښاروالۍ د وسايلو سره يوځای ساتل کيدل. په همدې کال کې د کندهار د نايب الحکومه عبدالغني خان په امر او لارښوونه د ښاروالۍ دفترونه او د موزيم ماموريت سره جلا شول. د موزيم لپاره يوه خونه و ټاکل شوه چې لرغوني آثار د ننداريې لپاره په کې په منظم ډول کيښودل شول. په ۱۳۳۹ هـ ش کال کې د پوهنې وزارت د اقدام له مخې موزيم له ښاروالي څخه جلا له ۷۰۰ آثارو سره د پوهنې په مديريت پورې وتړل شو. ددې موزيم ځيني آثار د دولتي ادارو لخوا اهدا شوي وو او ځينې نور يې له بازار څخه رانيول شوي وو.

د غزني موزيم:

د لرغونو آثارو د زياتيدو په وجه چې په يوه خونه کې ساتل کيدل، دغزني د موزيم د تأسيس سبب شول. ددې موزيم آثار ځيني په ناڅاپي ډول لاس ته راغلي دي، لکه: د بيلو بيلو زمانو لرغوني سکې، خطي نسخې، د ډبرو د لوښو ټوټې وې چې د سلطان محمود غزنوي د مقبرې په ودانۍ کې ساتل کيدې. د ايتالوي لرغون پيژندونکو د کيندلو په نتيجه کې چې د غزنې په مختلفو سيمو کې يې وکړې، ډير لرغوني آثار لاسته راغلل چې ځيني يې له اسلام څخه مخکې او ځينې نور يې په اسلامي دورو پورې تړاو درلود، نو ځکه پس له هغې د غزني موزيم زيات ارزښت پيداکړ. د غزني د موزيم آثار دوه ډوله دي. يو ډول هغه آثار دي چې تر کيندنو پرته لاس ته راغلي دي، په عمومي ډول د غزني له بازار څخه اخيستل شوي دي، لکه :

قلمي نسخې، ډبرې ، لوحې او فلزې آثار چې د غزني دښار نه دباندې له اطرافو څخه لاس ته راغلي دي، د غزنويانو په دورو پورې اړه لري چې په هغو کې دوې لويې کتيې چې په هغې باندې د مات شوي صليب او په کوفي خط د ليکنو علامې موجودې دي، د زمريانو مجسمې چې په بڼونو د اوبو د فوارو او يا شيندلو استفاده ترې کيده. د مرمرو ډبرې چې په هغې باندې د حيواناتو څيرې په مجز العقول (د عقل څخه پورته) کيندل شوي وې، سکې، سفالي لوښي، د ښکلا ټوټې چې په غالب گمان يا له ختې او ځينې له محلي گچ څخه دي. ددې آثارو په ډله کې شامل دي. د غزني د موزيم ارزښت په دوو اصلونو کې نغښتي دی. لومړی دا چې موزيم د غزنويانو د دوران د هنري سبک ښکارندويي کوي او دويم دا چې د غزني د موزيم ځيني آثار له اسلام څخه په مخکې دورو پورې تړاو لري.